

Kapitalizmin iğvasına kapılmak

Akif EMRE, 27 Nis 2017, Perşembe

<https://www.yenisafak.com//yazarlar/akifemre/kapitalizmin-igvasina-kapilmak-2037566>

Türkiye'de İslami düşünce ve hassasiyet sahibi aydınların Batı'yla yüzleşme maceralarının yaşadığımız siyasal, toplumsal ve askeri tarihsel süreçten etkilenmemesi imkansızdı. Klasik İslamcılık düşüncesinin ilk dönemler Batı'nın sömürgeci tasallutu karşısında alelacele kurtuluş yolları ararken içine düştüğü durum da bu etkileşimlerin bileşkesidir. Müslümanların muhatap oldukları mağduriyetten kurtulmalarına çare arayan acilci çözümler koleksiyonuydu. Bugün pek çoğunu aştığımızı düşündüğümüz fikri ve felsefi yanılgıların hangi toplumsal şartların ürünü olduğunu daha iyi anlayabiliyoruz. Teknik, ilerleme, bilim, tarihi tekamül, demokrasi, meşveret gibi kavramların felsefi temelleri çözüldükçe temel sorunlar daha bir ortaya çıkıyor.

Osmanlı'nın son dönemi yaşanan düşünsel tartışmaların büyük ölçüde rasyonalist bakış açısıyla malul olması önerilen çözüm modellerinin de eklektik olmasıyla sonuçlanacaktı.

Soğuk savaş şartlarının Türkiye'de şekillenen İslami hassasiyetleri gözeten entelektüel çabaların en önemli zaafı dönemin ideolojik tartışmalarıyla yakından ilgili olmasıydı. Müslüman'ca düşünmeyi erteleyen sağcılaşma olgusu Müslüman hassasiyetin fikriyata dönüşmesini engelleyici işlev gördü. Yani resmi antikomünizm stratejisi bu dili de etkiledi, hatta çoğu kez belirleyici oldu. Devlet politikalarına paralel olarak İslami düşünüş biçimlerini rehin alan bu sağcılaşma refleksi siyasal anlamda hayli kullanışlı bulunuyordu. Siyasal etkenler bir yana komünizmin ve Türkiye'de sol siyasetin dinle kurduğu ilişkinin mahiyeti Müslüman'ca düşünüş biçimlerinin muhafazakârlığa evrilmesine de neden oldu. Antikomünizm politikalarının genel muhafazakar kesime hâkim olan atmosfer 'anlaşılabilirliği' bir yana, daha önemli bir hususun dikkatlerden kaçırılmasına neden oldu; kapitalizmin düşüncedeki iğvası.

İslami düşünceyi önemseyen çevrelerin önemli ölçüde soğuk savaş şartlarının etkisiyle kapitalizmi anlama, yorumlama konusunda eksik kaldıkları olduğu bir gerçek. Komünizmin mahiyetini bile anlamadan 'Kahrolsun komünistler' sloganından ileri gidilemediği gibi kapitalizmi de salt ticarete indirgeyen yavan bir yaklaşım egemen oldu.

İslami oluşumları küresel sisteme entegre etme çabalarının önündeki en büyük engel de kapitalizmin tekelci tahakkümüne karşı İslam'ın vaz ettiği ölçülerin yeniden gündeme gelmesidir.

Modernleşmeyi merkez alarak geliştirilen Batı karşıtı söylemin en önemli zaaflarından biri modernliğin en önemli rüknü olan ekonomik boyutu ihmal etmesidir. Yani kapitalizmi eleştirmesi bir yana mahiyetini anlamaya yönelik bir çabanın bile yeterince gösterilmediği söylenebilir. Hür dünya, ehli kitap ve mülkiyet hakkı gibi genel referansların bağlamından koparı-

arak kapitalist uygarlığa monte edilmesi tekeli anamalcılığın en azından gözden kaçırılmasına hatta meşrulaştırılmasına yol açacaktır.

Finans kapitalizminin küreselleşerek kendi dışında kalan, direnen değerleri iç etme projesi için kapitalizmin eleştirisi dışı kalması, masumlaştırılması önemli bir işlev görecek. Nitekim bugün bile Müslüman'ca düşünmeyi önemseyen çevrelerde kapitalizmin doğasını, geldiği küresel boyutu, İslam'ın temel ilkeleriyle çatışan özünü görmezden gelen; İslam dünyasının sisteme eklenmesi operasyonu tüm medyatik ve entelektüel göz boyacılıklarla devam ediyor.

Müslüman kesimlerin, komünizme yüklendikleri kadar kapitalizmi de anlamaya yönelik çabaları olsaydı neoliberal dönemde sisteme bu kadar eklenmez, zihinler bu denli karışmaz, kirlenmezdi...

Kapitalizmin 'tarihin sonu'nu ilan ederek komünizm karşısında zaferini ilan edişine sevinenler aynı zamanda paradigmatik olarak modernitenin, kapitalizmin de yenilgisini ilan edilmesini kavramak yerine, kapitalizm adına komünizmin ölümüne sevinmeyi yeğlemeleri entelektüel uyumsuzluktan başka bir şey değildi.

Sömürünün haksız kazancın tekelleşmenin, adaletsiz paylaşımın dünyanın kaynaklarını tüketirken Batı dışı tüm dünyayı tüketim kölesi haline getiren küresel kapitalizmi İslam'la bağdaştırmak; dini sömürge imparatorluklarına suç ortağı yapmaktır. Piyasayı, rekabetin köküne kibrit suyu döken kapitalizmin ticaret ve helal kazançla karıştıranların sermayenin mahiyetini kavrayamadıkları anlaşılıyor.

İsrafın, faizin haram kılındığı bir sistemde nasıl bir kapitalizm gerçekleşebilir? Bu soru tek başına kapitalizmin icadından beri cevap vermediği temel bir sorudur. Ve Müslümanlar bu soruyu sormayı unutup helal ve haramı gündemlerinden çıkartarak ekonomik anlamda da sekülerleştikleri için kapitalizmin İslam versiyonuna dair güzellemelere kulak kabartabiliyorlar.